

Biblia – powtórzenie wiadomości

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: dostępny w internecie: www.warszawa.getto.pl [dostęp 19.08.2021].
- Źródło: dostępny w internecie: www.zczuba.pl [dostęp 16.09.2008].
- Źródło: *Pnp 8, 6-7.*
- Źródło: *Hi 1, 20-21.*
- Źródło: Roman Brandstaetter, *Krąg biblijny.*
- Źródło: Witold Orłowski, *Cień globalnej recesji, czyli nadjeżdża czwarty jeździec,* „Gazeta Wyborcza” 3.11.2008.

” Roman Brandstaetter

Krąg biblijny

Mój dziadek na kilka dni przed śmiercią pozostawił mi w spadku testament:

– Będziesz Biblię nieustannie czytał – powiedział do mnie. – Będziesz ją kochał więcej niż rodziców... Więcej niż mnie... Nigdy się z nią nie rozstaniesz... A gdy zestarzejesz się, dojdiesz do przekonania, że wszystkie książki, jakie przeczytałeś w życiu, są tylko nieudolnym komentarzem do tej jedynej Księgi...

Źródło: Roman Brandstaetter, *Krąg biblijny*.

Twoje cele

- Powtórzysz wiadomości dotyczące Biblii.
- Przypomnisz sobie najważniejsze postaci i wydarzenia biblijne.

- Zinterpretujesz odwołania do Świętej Księgi w tekstach i w malarstwie.

Przeczytaj

Biblia (l.mn. od gr. *biblíon* – księga, zwój papirusu) to zbiór ksiąg dzielący się na Stary i Nowy Testament, święta księga religii żydowskiej (Biblia Hebrajska inaczej Stary Testament) i chrześcijańskich.

Hebrajska nazwa ksiąg stanowiących tak zwany Stary Testament to Tanach. Inna nazwa, którą posługują się Żydzi, to Biblia Hebrajska. Nazwa Nowy Testament pochodzi z tłumaczenia na język grecki hebrajskich słów „brit hadasza” – „nowe przymierze”, pochodzących z księgi proroka Jeremiasza. W greckim, a potem łacińskim tłumaczeniu słowa te zostały zastąpione wyrażeniem „nowy testament”.

Stary Testament	Nowy Testament	Biblia
39 ksiąg (po hebrajsku z fragmentami aramejskimi) Biblia żydowska	27 ksiąg (po grecku)	= 66 ksiąg Biblia protestancka
+ 7 ksiąg (po grecku)		
= 46 ksiąg	27 ksiąg (po grecku)	= 73 księgi Biblia katolicka

Podział przyjęty w kościele katolickim.

Czas powstawania ksiąg biblijnych

Tłumaczenia Biblii

- **Septuaginta** (nazwa pochodzi od liczby tłumaczy, których było siedemdziesięciu) – tłumaczenie na język grecki (III-II w. p.n.e.)
- **Wulgata** (nazwa pochodzi od łac. *vulgata* – editio, czyli wydanie popularne) – tłumaczenie na język łaciński gł. przez św. Hieronima (IV w.)

W XVI w. wprowadzono w Biblii podział na rozdziały i wersety. Nazwa każdej księgi została oznaczona skrótem. Od tego czasu zapis miejsca w Biblii jest następujący: Rdz. 3,23, co oznacza Księgę Rodzaju rozdział 3, werset 23.

Styl biblijny

Styl wzniosły, wysoki, oddający treści najważniejsze dla człowieka, uniwersalne; cechujący się przewagą zdań krótkich, współrzędnie złożonych, często rozpoczynanych od spójnika („albowiem”, „i”, „a”), dzielonych na wersety, opartych na paralelizmach; słownictwem konkretnym, także dosadnym, czasem archaicznym; charakterystyczne jest używanie przydawki dzierżawczej („mój”, „twój”, „jego”) po wyrazie określającym, np. „odzienie jego”, „ojciec mój”. Język biblijny jest pełen plastycznych obrazów, rozbudowanych porównań, analogii, symboli.

Stylizacja biblijna występuje w dziele literackim, którego autor celowo kształtuje język swego tekstu na wzór stylu biblijnego (oczywiście jest to styl przekładu na język, którym posługuje się autor; w przypadku języka polskiego jest to przede wszystkim styl Biblii Jakuba Wujka). Stylizacja może występować na poziomie rytmu zdań, słownictwa, frazeologii, składni, a także całych form wypowiedzi (np. tekst zostaje ukształtowany jak biblijna [przypowieść](#)). Celem stylizacji biblijnej jest uwznioślenie wypowiedzi, nadanie jej charakteru uniwersalnego i ponadczasowego oraz zaznaczenie jej wagi i autorytetu nadawcy.

Księga Hioba

Księga Hioba otwiera zbiór siedmiu ksiąg dydaktycznych (mądrościowych). Przewija się w nich motyw mądrości jako daru Boga i drogi do Niego, zaczynającej się od bojaźni Bożej i całkowitego poddania się Jego woli. Szczególny charakter zawdzięczają te księgi sentencjom, aforyzmom i przysłowiom. Operują ostrymi kontrastami, paralelizmami, paradoksem. W Księdze Hioba autor posłużył się formą udramatyzowanego poematu ze wstępem i zakończeniem. Słychać tu echa przemów sądowych, kiedy Hiob dyskutuje z przyjaciółmi lub gdy przemawia sam Bóg. Znajdziemy tu również gatunek zwany [lamentacją](#) (częsty w [psalmach](#)). Podstawową

wymową tej księgi jest przekonanie, że człowiek nie jest w stanie przeniknąć Bożej mądrości, że Jego wyroki zawsze pozostaną tajemnicą. Zakwestionowane zostają proste wyjaśnienia przyczyn cierpienia jako kary za grzechy. Hiob w tradycji chrześcijańskiej uważany jest za [prefigurację](#) cierpiącego niewinnie Chrystusa. Księga przedstawia głównego bohatera jako człowieka „sprawiedliwego, prawego, bogobojnego i unikającego zła”, bardzo bogatego, obdarzonego liczną rodziną (siedmiu synów i trzy córki). Pewnego razu przed Bogiem zjawia się szatan, któremu Bóg ukazuje Hioba jako wzór pobożności; szatan jednak wątpi, czy Hiob jest w istocie pobożny, pyta, czy nie jest tak dlatego, że Bóg w wyjątkowy sposób mu błogosławi. W odpowiedzi Bóg oddaje w ręce szatana cały majątek Hioba. Kolejni posłańcy przynoszą Hiobowi wieści o utracie majątku, sług i dzieci. Hiob wstał, rozdarł swe szaty, ogolił głowę, upadł na ziemię, oddał pokłon i rzekł:

” Hi 1, 20–21

Nagi wyszedłem z łona matki

i nagi tam wrócę.

Dał Pan i zabrał Pan.

Niech będzie imię Pańskie błogosławione!

Źródło: Hi 1, 20–21.

W kolejnej rozmowie z szatanem Bóg wydaje na jego pastwę samego Hioba, nakazując go jedynie zachować przy życiu. Hiob zapada na trąd; jego żona namawia go, aby złorzeczył Bogu „i umierał”, na co Hiob odpowiada, że skoro przyjmował z ręki Boga dobrodziejstwa, powinien przyjąć również zło. Do Hioba przybywa trzech przyjaciół z pocieszeniem i współczuciem. Mówią o konieczności zaufania Bogu („Szczęśliwy, kogo Bóg karci,/ więc nie odrzucaj nagan Wszechmocnego./ On zrani, On także uleczy...” Hi 5. 17–18a), o Bożej sprawiedliwości, o konieczności nawrócenia. Na koniec odzywa się sam Bóg, doprowadzając Hioba stawianymi przez siebie pytaniami do przyznania: „Ja nie rozumiem. (...) kajam się w prochu i w popiele”. Bóg gani ludzką „mądrość” przyjaciół Hioba, którzy „nie mówili prawdy” o Nim, samego zaś Hioba przywraca do łask, oddając mu „całą majątność w dwójnasób”.

Gaspare Traversi, *Hiob*, XVIII w.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Psalmy

To druga, po Księdze Hioba, księga należąca do ksiąg dydaktycznych. Zawiera 150 psalmów, czyli poetyckich utworów religijnych, wykonywanych pierwotnie przy akompaniamencie instrumentów strunowych. Ten zbiór nazywa się także od najślawniejszego autora – króla Dawida (przypisuje mu się na ogół 73 utwory) – *Psalterzem Dawidowym*. Powstałe między XI do V w. p.n.e. Psalmy mają wielu autorów. Często ulegały też one przeróbkom i adaptacjom. Dzieli się je zazwyczaj na: psalmy królewskie, dydaktyczne, mądrościowe, prorockie, a także hymny pochwalne i dziękczynne oraz lamentacje (zawierające zazwyczaj błaganie o ratunek). Ukazują one szczególną wizję człowieka – stojącego zawsze w obliczu Boga, przechodnia na ziemi, wędrowca czy pielgrzyma, wyróżnionego spośród innych stworzeń wspaniałym darem – mądrością, przeżywającego wszystkie życiowe przypadki niezwykle intensywnie, duchowo i fizycznie. Bóg w Psalmach jest Kimś nieskończenie wielkim, o nieskończonej mocy, Kimś, kto ogarnia człowieka i cały świat, Stwórcą, sprawiedliwym Królem mającym moc okrutnego ukarania bezbożnych, porównywanym jednak również do dobrego pasterza, a więc Kimś czułym, miłującym, strzegącym, dającym pokarm i schronienie. Jest też zarazem ojcem i matką, a nawet Kimś od nich bliższym („Choćby mnie opuścili ojciec mój i matka,/ to jednak Pan mnie przygarnie”. Ps 27, 10).

Według Anny Kamińskiej, trzecią przestrzenią psalmów (obok Boga i człowieka) jest Słowo: „Język i metafora psalmów odbijają życie narodu psalmistów, ich pracę, ich ziemię, ich obyczaje. Jest to naród pasterzy, rolników, sadowników, rzemieślników i wojowników. Dlatego realia odnoszące się do tych zawodów tworzą zasadniczy koloryt językowy”. Z tego właśnie względu w metaforach tak często pojawiają się: zboże, wino, oliwa, winorośle i figowce, chleb, owce, woły, cielce, byki, konie, wszelkie ptactwo z gołębiami na czele, krajobraz górski, ale i morze. Szczególny i bardzo ważny jest rytm tej poezji, przeznaczonej do śpiewania: są to na ogół długie zdania – wersety, budowane z dwu części, z których pierwsza kreśli nowy obraz czy nową myśl, a druga ten obraz czy tę myśl rozwija, dopowiada.

„W dłuższym toku wers taki sprawia wrażenie falowania. Jakby oddychało morze lub sama otwarta przestrzeń powietrza. Wdech i wydech”. Zapewne to bogactwo metaforyki, wartości poetyckich oraz wielka rozpiętość ukazanych stanów uczuciowych, a także refleksja obejmująca najważniejsze problemy egzystencjalne sprawiły, że do dziś psalmy stanowią dla wiernych codzienną modlitwę, a dla artystów, zwłaszcza poetów, są niewyczerpanym źródłem natchnienia.

Pieśń nad Pieśniami

Kolejna księga mądrościowa, budząca wiele sporów interpretacyjnych, została napisana w formie poematu miłosnego z elementami pieśni weselnej. Na interpretację religijną pozwalają odniesienia do pism prorockich, gdzie Bóg nazywany jest Oblubieńcem, a Jego lud – Oblubienicą. Stosunek Boga do swego ludu i wzajemnie często określany jest mianem miłości, nawet miłości zazdrosnej, pragnącej wyłączności i całkowitego oddania.

Autorstwo pieśni przypisywane było Salomonowi i wiązane z jego miłością do królowej Saby. Współcześnie uważa się, że księga powstawała do połowy IV w. p.n.e. i nie łączy się jej już z postacią króla-mędrca.

Księga składa się z sześciu pieśni: w pierwszej Oblubienica wzywa swego Oblubieńca (króla), wyznając mu miłość, na co odpowiada jej chór i sam ukochany, nazywając ją przyjaciółką i wysławiając jej urodę; następuje pełen żaru dialog między kochankami („O jak piękna jesteś, przyjaciółko moja, jak piękna;/ oczy twe jak gołębice!/ Zaiste

piękny jesteś, miły mój,/ o jakże uroczy!”; Pnp 1, 15–16a). W drugiej pieśni głos ma przede wszystkim Oblubienica, wyrażająca swoją tęsknotę i wspominająca miłosne zaklęcia Oblubieńca. Trzecia pieśń, wprowadzona partią chóru, należy głównie do Niego („Cała piękna jesteś, przyjaciółko moja,/ i nie ma w tobie skazy.”; Pnp 4, 7 – ten, i kilka innych wersetów, odnoszony jest w Kościele do Maryi, matki Jezusa). W pieśni czwartej Oblubienica opowiada dramatyczną historię – kiedy ociągała się z otwarciem drzwi miłemu, o co ją prosił, ten odszedł; złapana i zbita przez strażników, błaga o pomoc w odnalezieniu Oblubieńca („chora jestem z miłości.”; Pnp 5, 8b) i opisuje jego wygląd; na koniec Oblubieniec pojawia się, śpiewając miłosną pieśń. Pieśń piąta jest kolejnym miłosnym dialogiem kochanków, przeplatany partiami chóru; a w szóstej do dotychczasowych bohaterów dołączają bracia Oblubienicy, żądając od Oblubieńca zapłaty za nią; mężczyzna godzi się bez targów na niezwykle wygórowaną sumę, potwierdzając tym samym wartość swej miłości. W ostatniej pieśni padają najczęściej cytowane i parafrazowane słowa *Pieśni nad pieśniami*:

” Pnp 8, 6–7

Położ mnie jak pieczęć na twoim sercu,
jak pieczęć na twoim ramieniu,
bo jak śmierć potężna jest miłość,
a zazdrość jej nieprzejednana jak Szeol. (...)
Wody wielkie nie zdołają ugasić miłości,
nie zatopią jej rzeki.
Jeśli by kto oddał za miłość całe bogactwo swego domu,
pogardzą nim tylko.

Źródło: Pnp 8, 6–7.

Apokalipsa św. Jana

To ostatnia księga Nowego Testamentu i – jak się powszechnie uważa – najbardziej tajemnicza. Została napisana najprawdopodobniej przez św. Jana Ewangelistę pod koniec I w., w czasie gdy przebywał na zesłaniu na wyspie Patmos. Jest zapisem wizji dotyczących dziejów Kościoła, zakończonych powtórny przyjściem Chrystusa przy końcu świata. Sytuacja chrześcijan w Azji Mniejszej (do których Jan kierował księgę) była wówczas bardzo trudna: z jednej strony byli zwalczani przez Synagogę, z drugiej

przez cesarstwo rzymskie (prześladowania rozpoczęte za Nerona). Stąd zawarte w Apokalipsie (gr. *apokalipsis* - objawienie) słowa pocieszenia i napomnienia: warto trwać przy nauce Jezusa, bo to On będzie ostatecznym zwycięzcą. Księga poprzedzona jest prologiem, w którym Jan przedstawia siebie jako proroka, objawiającego słowo Boga, kończy się zaś epilogiem: „Ja, Jezus, posłałem mojego anioła,/ by wam zaświadczyć o tym, co dotyczy Kościołów. (...) A Duch i Oblubienica mówią:/ «Przyjdź!»/ A kto słyszy, niech powie:/ «Przyjdź!» (...) Mówi Ten, który o tym zaświadcza:/ «Zaiste, przyjdę niebawem!»./ Amen. Przyjdź, Panie Jezu!” (Ap 22, 16a, 17a, 20).

Całość składa się z dwóch części: listów do siedmiu Kościołów w Azji oraz z wizji proroczych. W listach Jan przedstawia swoje widzenie, w którym ujrzał Jezusa w chwale i majestacie, nakazującego mu spisanie księgi, oraz wezwania do poszczególnych Kościołów, podyktowane przez Syna Człowieczego. W każdym wezwaniu jest uznanie trudnej sytuacji, cierpienia i biedy, ale też napomnienie do wytrwania w wierze, świadectwa i gorliwości („Ty masz wytrwałość,/ i zniosłeś cierpienie dla imienia mego – niezmordowany./ Ale mam przeciw tobie to, że odstąpiłeś od twej pierwotnej miłości./ Pamiętaj więc, skąd spadłeś,/ i nawróć się,/ i poprzednie czyny podejmij!”; Ap 2, 3–5a). W wizjach pojawiają się symbole Apokalipsy: Baranek, czyli Jezus; siedem pieczęci oznaczających tajemnicę; czterech jeźdźcy (nieszczenia wojny: Zabór, Mord, Głód i Śmierć); Bestia o liczbie 666, czyli wcielenie zła; siedmiogłowy Smok – szatan; Babilon – zło tego świata, a wreszcie Nowe Jeruzalem – obietnica Królestwa Bożego. Baranek otrzymuje od Boga księgę przeznaczeń, opieczętowaną siedmioma pieczęciami, które kolejno otwiera, ukazując konie z jeźdźcami (biały koń i jeździec z łukiem; koń „barwy ognia” i jeździec z mieczem; czarny koń i jeździec z wagą; „koń trupio błądy” i Śmierć z Otchłanią), męczenników za wiarę w białych szatach, wreszcie koniec świata: wielkie trzęsienie ziemi, czarne słońce, czerwony księżyc, spadające gwiazdy. Otwarcie siódmej pieczęci wywołuje wizję siedmiu aniołów z trąbami. Każde zadęcie w trąbę obwieszcza inny, coraz potężniejszy kataklizm. Przed dźwiękiem ostatniej trąby pojawia się anioł z książką, którą każe pochłonać Janowi („Weź i połknij ją,/ a napełni wnętrzości twe goryczą,/ lecz w ustach twych będzie słodka jak miód”; Ap 10, 9b – podobny nakaz otrzymał w Starym Testamencie prorok Ezechiel). Dalej następują m.in. wizje: Niewiasty, rodzącej Syna oraz Smoka, który chciał pożreć Dziecko (wypełnienie tej wizji Kościół widzi w narodzeniu Jezusa z Maryi), Bestii, orszaku Baranka, siedmiu

plag, Babilonu, wreszcie zwycięstwa Boga i Nowego Jeruzalem (z 12 warstwami fundamentów z kamieni szlachetnych i 12 bramami).

Kontynuacje i nawiązania

Literatura

- R. Brandstaetter, *Biblio, ojczyzno moja*
- Z. Herbert, *U wrót doliny, Domysły na temat Barabasha*
- T. Nowak, *Psalmy na użytek domowy, Psalmy*
- Cz. Miłosz, *Piosenka o końcu świata*
- W. Szymborska, *Na wieży Babel*
- T. Konwicky, *Mała apokalipsa*
- G. Herling-Grudziński, *Drugie przyjscie*
- M. Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*

Malarstwo

- Michał Anioł, freski w kaplicy Sykstyńskiej
- Tycjan, *Kain i Abel*
- Rafael, *Wniebowstąpienie*
- Caravaggio, *Złożenie do grobu*
- H. Memling, *Sąd Ostateczny*
- Rembrandt, *Powrót syna marnotrawnego*
- S. Wyspiański, *witraż Bóg Ojciec (Stać się!)*

Film

- *Ewangelia według św. Mateusza*, reż. P.P. Pasolini, 1964
- *Ostatnie kuszenie Chrystusa*, reż. M. Scorsese, 1988

- *Pasja*, reż. M. Gibson, 2004

Słownik

lamentacja

(łac. *lamentatio*) utwór literacki, którego podmiot wyraża ból po jakiejś stracie, żałobę

przypowieść (parabola)

(gr. *parabole* – zestawienie obok siebie) jeden z najstarszych gatunków literackich z kręgu literatury dydaktycznej. Charakterystycznymi cechami przypowieści/paraboli są: uproszczona fabuła, schematyczne postaci, brak jasno określonego czasu i miejsca akcji, uniwersalizm, obecność alegorii i symboli. Świat przedstawiony przypowieści podporządkowany jest ukrytemu, przenośnemu sensowi danej historii, którego rozszyfrowanie jest kluczowe dla zrozumienia sensu całej przypowieści

psalm

(gr. *psalterion* – nazwa instrumentu, *psállein* – śpiewać, szarpać struny) lit. gatunek liryczny o treści pochwalnej, błagalnej, dziękczynnej; rel. biblijny utwór poetycki przeznaczony do śpiewania o modlitewno - hymnicznym charakterze, którego adresatem jest Bóg, rzadziej człowiek; typ pieśni religijnej, pochwalnej wywodzącej się z tradycji hebrajskiej

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z ilustracją interaktywną, przedstawiającą jedne z najważniejszych postaci oraz wydarzeń biblijnych. Następnie uzupełnij notatki o te, które nie są opisane na ilustracji.

Polecenie 2

Wynotuj najważniejsze wydarzenia z Nowego Testamentu.

Wydarzenia i postacie biblijne

Hugo van der Goes, *Tryptyk Portinarich*, 1476–1478

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Wybierz właściwego bohatera spośród podanych.

Prawodawca Izraela, który wyprowadził naród wybrany z niewoli egipskiej, to:

- Izaak
- Józef
- Mojżesz

Ćwiczenie 3

Uzupełnij mapę myśli, wpisując cztery podstawowe ewangelie Nowego Testamentu.

Ćwiczenie 4

Wymień, jak nazywali się czterej jeźdźcy Apokalipsy.

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, na czym polegała ofiara Abrahama.

Ćwiczenie 6

Scharakteryzuj postawę Hioba wobec Boga.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z cytatami, wyjaśnij znaczenie podkreślonego frazeologizmu, przypomnij, do jakiej historii biblijnej nawiązuje, i oceń, które użycie jest – twoim zdaniem – poprawne. Uzasadnij swoją odpowiedź.

” Najpierw obowiązki, później hiobowe wieści

Zawodnicy Cobden, australijskiego klubu futbolowego, zataili przed swoim kluczowym graczem, że właśnie sponął jego dom, by ten w spokoju mógł dograć ważny mecz ligowy. (...) Gdy mecz się zaczął, w szeregach Cobden rozeszła się wieść, że dom Morrisa właśnie doszczętnie sponął. Drużyna postanowiła wstrzymać się z **hiobową wieścią** do czasu, aż mecz się skończy.

Źródło: dostępny w internecie: www.zczuba.pl [dostęp 16.09.2008].

” Nadchodziły z zagranicy coraz bardziej **hiobowe wieści**, w które nikt nie chciał uwierzyć. Nikt nie był w stanie zrozumieć, co się stało. Łudzono się, że w każdej chwili sytuacja się odmieni, że Niemcom nie może się udać, że świat nie może się pogрузić w mroczną głębię.

Źródło: dostępny w internecie: www.warszawa.getto.pl [dostęp 19.08.2021].

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z poniższym tekstem i odpowiedz na pytanie: w jakim celu dziennikarz odwołuje się w swoim tekście do Biblii? Jakie to odwołanie ma znaczenie?

” Witold Orłowski

Cień globalnej recesji, czyli nadjeżdża czwarty jeździec

Media niemal co dzień donoszą o straszliwych plagach, które niczym **biblijni jeźdźcy Apokalipsy** gnębią dziś świat, zmieniając amerykański kryzys finansowy w gigantyczne globalne zawirowanie. Są to: rozprzestrzenianie się zarazy na światowych rynkach finansowych, załamanie stabilności kursów walutowych oraz niestabilność rynków surowcowych (częściowo wynikająca z fali spekulacji). Obecnie jednak nadciąga ostatni, najgroźniejszy z czterech jeźdźców: groźba światowej recesji.

Źródło: Witold Orłowski, *Cień globalnej recesji, czyli nadjeżdża czwarty jeździec*, „Gazeta Wyborcza” 3.11.2008.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: Język polski

Temat: Biblia – powtórzenie wiadomości

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

IV. Samokształcenie.

3. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania oraz syntezy poznanego materiału.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

1) *Biblia*, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Pieśni nad Pieśniami*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy wg św. Jana*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- określa okoliczności powstania Biblii;
- definiuje gatunki biblijne;
- charakteryzuje styl biblijny;
- rozpoznaje typy wypowiedzeń i środki stylistyczne zastosowane we fragmentach biblijnych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;

- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- analiza porównawcza fragmentów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel inicjuje rozmowę z uczniami, stawiając pytanie: Czy styl dzieła może być jednorodny, jeśli zostało ono napisane przez kilkudziesięciu autorów żyjących na przestrzeni tysiąca lat? Wydaje się to być niemożliwe, ale Biblia jest takim dziełem. Jej styl jest rozpoznawalny, charakterystyczny, posiadający stałe cechy. Uczniowie zapoznają się z sekcją: „Przeczytaj” (w e-materiale).
2. Uczniowie w grupach opracowują na podstawie e-materiału i innych źródeł plansze dotyczące jednego zagadnienia związanego z lekcją o stylu biblijnym:
Grupa 1. Biblia jako dzieło wielu autorów i trzech języków
Grupa 2. Gatunki biblijne
Grupa 3. Style biblijne

Grupa 4. Cechy stylu biblijnego

Uczniowie wraz z nauczycielem urządzają w klasie ekspozycję swoich prac.

3. Przedstawienie celu zajęć i podanie tematu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z ilustracją interaktywną, przedstawiającą jedno z najważniejszych postaci oraz wydarzeń biblijnych. Następnie uzupełniają notatki o tych, które nie są opisane na ilustracji.
2. Uczestnicy zajęć w parach notują najważniejsze wydarzenia z Nowego Testamentu. Chętna osoba przedstawia rozwiązanie.
3. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia 1-4 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
4. Nauczyciel wyświetla na tablicy po kolei ćwiczenia nr 5, 6, 7. Zespół klasowy zostaje podzielony na 4-osobowe grupy, które rozwiązują zadania na czas. Najszybsza grupa przedstawia swoje propozycje i omawia je na forum klasy. Pozostali uczniowie weryfikują przedstawione odpowiedzi. Jeśli są one poprawne, grupa wygrywa.
5. Ćwiczenie 8 uczniowie wykonują indywidualnie. Nauczyciel kontroluje wskazywane przez uczniów odpowiedzi. Następnie uczniowie w parach dyskutują, porównując swoje odpowiedzi na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje uczniom pytania podsumowujące, np.:
  - Co sprawia, że styl biblijny jest tak charakterystyczny?
  - W jakim celu pisarze (np. współcześni) stosują styl biblijny w swoich utworach?

Praca domowa:

1. Wypisz cechy stylu biblijnego, które dostrzegasz w poniższych fragmentach. Każdą z cech potwierdź cytatem.

Wespazjan Kochowski

Utwory poetyckie. Wybór

Psalm XXXIV

Domine ne in furore tuo arguas me. Ps 37

Do Miłosiernego Pana w utrapieniu

„Panie, nie w popędlivosti Twojej strofuj mię: ani w słusznym gniewie bierz pomstę z przesądanego winowajce.

Znam cię, żem Ci dał umyślną do urazy okazją: z ciężkim przewinieniem zarobił na karę.

I stąd strzały Twoje, jako w celu wszelakiej nieprawości, we mnie; a ręka Twoja silna zmocniła się nade mną.

Nie masz zdrowia w ciele moim dla złości moich: dopieroż uspokojenia na umyśle dla przeszłych zbrodni pamięci.

Tak strapiony i zniszczony na umyśle bolałem: najbardziej na to, żem był łaski pobudzającej niegodnym.

Atoli w nadzieję uzdrowienia rzekłem: Niechajże ciało cierpi, które się w proch rozsypać musi: byle się tym dusza jakokolwiek z długi wypłaciła.

Panie, przed Tobą jest wszelka moja: a wzdychanie moje u Ciebie nie jest tajne. Gdyż bez Ciebie, Boże mój, jezdem niczym: a bywszy niczym, jezdem do powołania tępym i zdrewniałym do poprawy żywota.

Zamieszanego znak rozumu, gdy dobrego obierać nie umiem: a skażonej woli dowód, kiedy się złego chronić nie chcę.

I stąd przyznaję, że niegodnie żyjąc, godnie cierpię: a ustawicznie grzesząc, słusne z grzechu karanie ponoszę.

W Tobie tedy, Panie, i w miłosierdziu Twoim wszytka nadzieja moja: że tu ukarawszy, na onym świecie przepuścisz winowajcy.

Nie racz się obruszać. Stwórco, gdy z upadamy: a chciej ratować, Zbawicielu, gdy pokornie suplikujemy.

Bowiem jeżeli żałujesz mizernego człowieka upadku: a co-ć przeszkodzi, który wszytko możesz, żebyś się nie miał cieszyć z podźwignienia Twojej?

Nie opuszczaj mię. Panie Boże mój: i nie odstępuj, Zbawicielu, zguby bliskiego. Chwała Ojcu i Synowi, i Duchowi Świętemu.

Jako była na początku, tak i teraz, i zawsze, i na wieki wieków. Amen”

Źródło: Wespazjan Kochowski, *Utwory poetyckie. Wybór*, oprac. M. Eustachiewicz, Wrocław 1991, s. 450–451.

Piotr Skarga

Kazania sejmowe

Kazanie trzecie: O drugiej chorobie Rzeczypospolitej, która jest z niezgody domowej

„Ziemie i księstwa wielkie, które się z zjednoczyły, w jedno ciało zrosły, odpadną i rozerwać się dla waszej niezgody muszą. Przy których teraz potężna być może ręka i moc wasza i nieprzyjacielom straszliwa. Odbieżą was jako chałupki przy jabłkach, gdy owoce pozbierają, którą lada wiatr rozwieje. I będziecie jako wdowa osierociała, wy, coście drugie narody rządzili. I będziecie ku pośmiechu i urąganiu nieprzyjaciołom swoim. [...] Język swój, w którym samym to , i naród swój pogubicie, i ostatki tego narodu, tak starego i po świecie szeroko rozkwitnionego, potracicie i w obcy się naród, który was nienawidzi, obrócicie, jako się inszym przydało. [...]

Będziecie nie tylo bez pana krwie swojej i bez wybierania jego, ale też bez ojczyzny i królestwa swego, wygnańcy wszędzie nędzni, wzgardzeni, ubodzy, włóczęgowie, których popychać nogami tam, gdzie was pierwej , będą. Gdzie się na taką drugą ojczyznę zdobędziecie, w której byście taką sławę, takie dostatki, pieniądze, skarby i ozdobności, i rozkoszy mieć mogli? Urodzi-li się wam i synom waszym taka druga matka? Jako tę stracie, już o drugiej nie myśleć. [...]

Do takich utrat i przeklęstwa pewnie was ta wasza niezgoda i domowe przyprawia. Nie tak rychło i nie tak żałośnie wojnę i gwałty postronnych nieprzyjaciół zginąć możecie, jako waszą niezgodą. Jabłko, gdy z wierzchu się psować pocznie, wykroić się zgniłość może, iż potrwa, ale gdy wewnątrz gnić i psować się pocznie, wszystko zaraz porzucić musisz i o ziemię uderzyć.”

Źródło: Piotr Skarga, *Kazania sejmowe*, oprac. M. Korolka, J. Tazbir, Wrocław 1984, s. 71–73.

Adam Mickiewicz

Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego

„Jeśli Was przyjmą, i usłuchają, tedy wolni będą; a jeśli Wami wzgardzą, i nie usłuchają Was, i wypędzą, tedy błogosławieństwo Wasze do Was powróci.

449 Odchodząc z miasta i kraju bezbożnego, niewolniczego i ministerialnego, otrząście proch z obuwia Waszego. [...]

450 Albowiem gdy Wolność zasiędzie na stolicy świata; będzie sędzić Narody.

451 I rzeknie do jednego Narodu: oto byłam napastowana od zbójców, i wołałam do ciebie Narodzie, o kawał żelaza do obrony, i o garść prochu; a tyś mi dał

artykuł gazety. A naród ów odpowie: Pani moja, kiedyż wołałaś do mnie?

I odpowie Wolność: oto wołałam ustami tych pielgrzymów, a nie słuchaliście mnie; idźcie więc w niewolę, kędy będzie.

452 I rzeknie Wolność do drugiego Narodu: oto byłam w utrapieniu i w nędzy, i prosiłam ciebie Narodzie, o opiekę prawa, i o opatrzenie; a tyś na mnie rzucał .

I odpowie Naród: Pani moja, kiedyś przychodziła do mnie? I odpowie Wolność: przychodziłam do ciebie w stroju tych pielgrzymów, a tyś mną wzgardził: idźże więc w niewolę, kędy będzie świst knuta i chrzęst ukazów.

453 Zaprawdę mówię Wam, iż pielgrzymstwo Wasze stanie się dla mocarstw kamieniem obrazy.

454 Odrzuciły mocarstwa kamień Wasz od budowy europejskiej, a oto kamień ten stanie się kamieniem węgielnym i głową przyszłej budowy; a kto nań potknie się, ten upadnie i nie powstanie.

455 A z wielkiej budowy politycznej europejskiej nie zostanie kamień na kamieniu.

456 Bo przeniesiona będzie stolica Wolności.

457 Jeruzalem, która mordujesz ludzi mówiących o Wolności, mordujesz Proroki twoje; a lud który morduje Proroki swe, uderza sam siebie w serce swoje, jako szalony samobójca.

458 Przyjdzie na ucisk wielki.”

Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, oprac. M. Grabowska, Warszawa 1986, s. 105–107.

Materiały pomocnicze:

- Erich Auerbach, *Blizna Odyseusza*, [w:] tegoż, *Mimesis. Rzeczywistość przedstawiona w literaturze Zachodu*, tom I, Warszawa 1968.
- *Od Biblii Wujka do współczesnego języka religijnego*, red. Z. Adamek, S. Koziara Tarnów 1999.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Grafika interaktywna” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.